

A MAGYARORSZÁGI NEMZETISÉGEK JOGAI ÉS VÉDELME

- A 2016. évi mikrocenzus alapján 624 ezren tartoznak valamelyik hazai nemzetiséghez.
- A legnagyobb számú nemzetiségek:
a roma (310 ezer fő) és a német (179 ezer fő).
- A nemzetiségi adatok statisztikai gyűjtése az 1880. évi népszámláláskor kezdődött.
- A statisztikai felméréseknél 1941-ig az anyanyelv volt a nemzetiséghez tartozás egyedüli kritériuma, a felmérés ezt követően kiegészült a nemzetségre vonatkozó kérdéssel.
- 2001-ben az alábbi négy tényezőre bővül az adatgyűjtés:
 - nemzetiség;
 - anyanyelv;
 - családi, baráti közösségben használt nyelv;
 - kulturális kötődés.
- A négy tényezőre adott válaszok alapján a magyarországi nemzetiségek 96%-a magyar nemzetiségűnek is minősül a 2016-as mikrocenzus adatai alapján.

A háttéranyag a Magyarországi nemzetiségek bizottsága által benyújtott [T/10303. számú törvényjavaslathoz](#) készült. Az összeállítás bemutatja a nemzetiségi kisebbség fogalmát és hazai szabályozás főbb ismérveit, valamint a gyakorlatban felmerülő panaszokat.

Magyarország Alaptörvénye a hazai nemzetiségeket a politikai közösség [részeként](#) és államalkotó tényezőként definiálja. A nemzetiségnek joguk van az önazonosságuk vállalásához, az anyanyelvük használatához, a kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvi oktatáshoz, egyúttal létrehozhatnak helyi és országos önkormányzatokat. A jogaikat érintő szabályok sarkalatos törvények.

KISEBBSÉG, NEMZETISÉG

A kisebbség kifejezés tartalma térben és időben változó fogalom, amelyet a jogalkotó a döntéseivel formál annak függvényében, milyen személyiségvonásokat helyez védelem alá, milyen kisebbségi többletjogokat kíván támogatni, illetve milyen intézkedéseket fogantat. **A kisebbségi jogok jellege az adott ország történelméhez és társadalmához igazodnak.**

A kisebbségpolitika széleskörűen alkalmazott fogalom, az ország kultúrájához igazodva feladata lehet a gazdasági-társadalmi egyenlőtlenségekre való reagálás, a vallásszabadság szavatolása, az öslakosok védelme, vagy a hátrányos társadalmi csoportok támogatása. A kisebbség nem minden esetben jelenti a számszerűsíthető kisebbséget, néhány esetben az utóbbiak rendelkeznek jelentősebb hatalommal (pl.: dél-afrikai helyzet az apartheid idején).

A faji, etnikai és nemzetiségi kifejezések használata a nemzetközi jogban vagy a szakirodalomban nem következetes. A New Yorkban 1965-ben elfogadott nemzetközi egyezmény a „faji megkülönböztetés” kifejezést az alábbi módon értelmezi: *„minden olyan különbségtételt, kizárást, megsemmisítést vagy előnyben részesítést jelent, amelynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, ...”* ([1969. évi 8. törvényerejű rendelet](#)).

A **nemzeti kisebbség** kifejezés értelmezéséhez az Európa Tanács ajánlása ([1201 \(1993\) Ajánlás](#)) ad támpontot. Az értelmezést átvette Az Európai Parlament állásfoglalása a kisebbségek védelméről és a megkülönböztetés elleni politikákról a bővítés utáni Európában dokumentum ([2005/2008\(INI\)](#)) ([Pap, 2017](#)). A fentiek értelmében a nemzeti kisebbség olyan személyek csoportja, amelyek:

- adott állam területén laknak (az Európa Tanács ajánlásban állampolgársággal, az Európai Parlament állásfoglalása szerint lakóhellyel rendelkeznek);

- régi, szilárd és tartós kapcsolat köti össze az állammal;
- sajátos etnikai, kulturális, vallási vagy nyelvi jellegzetességgel bírnak;
- számszerű kisebbségben élnek, azonban kellően reprezentatívak;
- törekednek közös identitásuk megőrzésére, kultúrájuk, hagyományaik, vallásuk vagy nyelvük ápolására.

Az Alaptörvény elfogadásával Magyarországon a nemzetiségeket érintő fogalomhasználat is megváltozott, a jogalkotásban korábban használt **nemzeti és etnikai kisebbség** kifejezést felváltotta a **nemzetiség** fogalma. A nemzetiségek jogait korábban szabályozó, időközben hatályát veszített 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól ([Nektv.](#)), valamint a jelenleg hatályos a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény ([Njtv.](#)) tizenhárom **Magyarországon honos népcsoportot** ismert el: bolgár, görög, horvát, lengyel, német, örmény, roma/cigány, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán.

A két jogi norma közötti különbség, hogy a nemzetiséghez tartozást az Njtv. nem köti állampolgársághoz. Mindezek mellett a két törvény hasonló módon definiálta a nemzetiség (korábban nemzeti és etnikai kisebbség) fogalmát:

- Magyarország területén legalább egy évszázada honos népcsoport;
- számszerű kisebbségben élők;
- megkülönböztetett nyelvvel, kultúrával és hagyományokkal rendelkeznek;
- olyan összetartozás-tudatról tesznek bizonyosságot, amely mindezek megőrzésére, történelmileg kialakult közösségeik érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul (Njtv.).

A NEMZETISÉGEK JOGAI

A nemzetiségek jogait szabályozó Njtv. rögzíti a nemzetiségek alapvető egyéni és közösségi jogait, részvételüket az Országgyűlésben, a nemzeti önkormányzatok megalakításának és

Nemzetiségek jogait érintő Infojegyzetek:

[2020/5. Infojegyzet](#), Magyarországi nemzetiségi színházak

[2019/28. Infojegyzet](#), Nemzetiségi önkormányzati választások

[2017/20. Infojegyzet](#), Nemzetiségek parlamenti képviselete

[2017/19. Infojegyzet](#), Nemzetiségek jogai - nemzetiségi önkormányzatok

működésének feltételeit, valamint az oktatást, kultúrát és médiát érintő jogokat.

A 2018-as országgyűlési választáson a hazai nemzetiségek második alkalommal kaptak lehetőséget parlamenti képviseletre. Amíg a 2014-es választás eredményeképpen a nemzetiségek 13 szószóolóval képviseltették magukat, addig a **2018-es választáson** a Németek Országos Önkormányzatának listájára 26.477 szavazat érkezett, a német nemzetiségi jelölt **kedvezményes mandátumhoz** jutott ([valasztas.hu](#)). A többi nemzetiség – az előző ciklushoz hasonlóan – szószóolókkal képviselik magukat az Országgyűlés munkájában.

A 2019-ben lezajlott nemzetiségi önkormányzati választáson a névjegyzékben regisztrált nemzetiségi szavazók 61 %-a vett részt. A választás eredményeként 2188 települési önkormányzat kezdte meg munkáját. Összesen 7971 települési, 434 megyei, és 291 országos nemzetiségi önkormányzati képviselő vette át mandátumát ([Nemzeti Választási Iroda, 2019](#)).

Az elmúlt évben változások következtek be a kormányzati struktúrában. A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló [94/2018. Kormányrendelet](#) értelmében a nemzetiségpolitikáért megosztva **két minisztérium felelős**. A roma nemzetiség vonatkozásában a belügy-miniszter, a fennmaradó nemzetiségeknél a miniszterelnök általános helyettese a felelős.

A NEMZETISÉGI JOGOK VÉDELME

A Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét a **nemzetiségi biztoshelyettes** látja el. A biztoshelyettes feladatait az 2011. évi CXI. törvény ([Ajbt.](#)) határozza meg. Szalayné

Sándor Erzsébet 2013-ban foglalta el hivatalát nemzetiségi biztoshelyettesként. Személyét az elmúlt évben újraválasztották, mandátuma 2025-ben jár le.

Az alapvető jogok biztosa március 31-ig nyújtja be beszámolóját az Országgyűlésnek. A 2019. évi [beszámoló](#)ból megismerhető, hogy a nemzetiségi biztoshelyettes látókörébe milyen, a nemzetiségeket érintő ügyek kerültek.

Az elmúlt évek során (2012-2018) a nemzetiségi biztoshelyettes és munkatársai egyre növekvő számú **szakmai programokon** – találkozások a nemzetiségi közösségekkel, konferenciák, szakmai megbeszélések, stb. – vettek részt. 2019-ben ez a tendencia csökkent, részben az összegző lezárás, majd újraválasztás miatt. Mindezek mellett az **egyéni panaszbeadványok és hivatalból észlelt visszasságok** (továbbiakban nemzetiségi ügyek) száma folyamatosan nőtt (2019-ben 6%-kal).

A megvizsgált ügyek nemzetiségek szerinti megoszlását tekintve **a romákat érintő kérdések tették ki ügyek legnagyobb arányát** – 2019-ben a 409 ügyből 172-öt. A problémák elsődlegesen a megélhetés, a lakhatás és az egyenlő bánásmód hiányára vezethetőek vissza. A KSH 2018-as [adatai](#) szerint **a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának** kitettek aránya a **roma népesség körében 63,2%**, a nem roma népesség körében 17,3%.

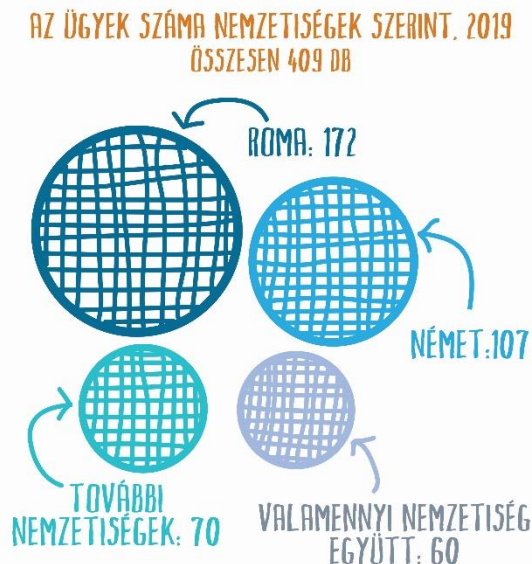
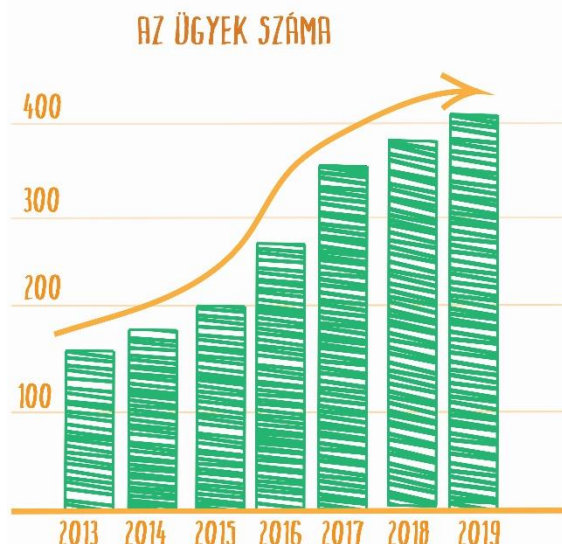
A második legtöbb nemzetiségi ügy 2019-ben a németekhez köthető, a harmadik legmagasabb esetszám valamennyi nemzetiséget érintette. A vizsgált kérdések területi megoszlásánál **a budapesti ügyek domináltak**, mindezek mellett a **békés megyei** esetek ugyancsak kiemelkedtek; előbbi meghaladta a 90, utóbbi a 70 ügyszámot. A nemzetiségi biztoshelyettes valamennyi megyéből kapott beadványt.

A regisztrált ügyek által érintett témák igen szerteágazóak, tárgykörét tekintve a 2019-es évben a hadigondozotti ellátás és az oktatás/nevelés emelkedett ki. Békés megyéből érkezett panasz a málenkij robotra elhurcolt németek, és ezzel összefüggésben a **hadigondozottaknak járó ellátás elmaradásáról**. A panasz kivizsgálásakor felmerült az alapjogi visszasság gyanúja, a vizsgálat lezárása 2020-ban várható.

Az oktatás nevelés a korábbi években is kiemelkedő számú ügyet generált. Elsősorban a **pedagógushiány, az oktatáshoz szükséges tankönyvek problémája, valamint a gyerekekkel való bánásmód** okoz gondot.

2019-ben zajlottak a **nemzetiségi önkormányzati választások**, ez ügyben 25 panasz érkezett. A beadványok alapján a biztoshelyettes a nemzetiségek aktív és passzív választójogát érintő, valamint a választási eljárással összefüggő nehézségeket azonosította be kiemelt problémakörként.

NEMZETISÉGI OMBUDSMANHELYETTES PANASZBEADVÁNYOK ÉS HIVATALBÓL ÉSZLELT VISSZASSÁGOK

Rendszerek a **névviseléssel, névhasználat-tal** összefüggően visszajelzések. A nemzeti-ségi biztoshelyettes átfogó vizsgálatot kezde-ményezett a témában: hivatalból két vizsgálat van folyamatban, amelyek várhatóan elvi állásfoglalások kiadásával zárulnak 2020-ban.

Az esedékes népszámlálásra 2021-ben került sor ([2018. évi CI. törvény](#)). A **népszámlálás** előkészítése és a lebonyolítása számos problé-mát vetett fel, úgymint az anonimitás ügye, a nemzetiségi kötődésre vonatkozó kérdések, valamint a nemzetiségi önkormányzatok sze-repe. A kérdés összetettsége folytán a nemze-tiségi biztoshelyettes A 2021. évi népszámlálás előkészítését és végrehajtását érintő, nemzeti-ségi jogi vonatkozású kérdésekről címen **elvi állásfoglalást adott ki** 2020. áprilisában ([2/2020. számú elvi állásfoglalás](#)).

A **szociális életkörülmények** miatt indított ügyek a roma nemzetiséget érintik, háttérben megélhetési nehézségek és lakhatási problé-mák állnak. A **közfoglalkoztatást** érintő pana-szok elsősorban a jogviszony tartalmára és annak megszüntetésére vonatkoztak, a biztos-helyettes számos esetben nem rendelkezett hatáskörrel az ügyekben.

A **büntető- és szabálysértési ügyeknél** egy-résről a büntetőeljárás során, másrésről a büntetés-végrehajtás során felmerülő méltány-talanságok miatt keletkeztek panaszos beadvá-nyok. Az utóbbinál esetszámnövekedés volt ta-pasztalható a fogvatartottak kapcsolattartására, illetve a fogva tartás bánásmódjára vonatko-zóan.

Közzszolgáltatás és szolgáltatás kapcsán beér-kező panaszok főleg a villamosenergia-szol-gáltatók eljárásaira vonatkoztak, ugyanakkor a **végrehajtást** érintő ügyek a hitel- és kölcsön-felvétel és a kezességvállalás gyakorlata miatt merültek fel 2019-ben. Ezekben az esetekben – mint ahogyan más témákat érintő esetekben – a biztoshelyettes tájékoztatta a panaszosokat a jogi szabályozásról és az elérhető jogorvos-lati módokról.

Temetkezés nem tekinthető specifikus téma-körnek, azonban a múlt év folyamán két eset, a zsámbéki Sváb Öregtemető (Neufriedhof) és az etesi diszkriminatív temetkezési ügy is elő-térbe került. Mindkét eset állásfoglalás kiadá-sával végződött, előbbi 2020-ban, utóbbi 2018-ben készült ([1/2020. sz. állásfoglalás, AJB-3540/2018. sz. közös jelentés](#)).

Források:

- [3/2015. \(XI. 30.\) AJB utasítás](#) az alapvető jogok biztosa vizsgálatának szakmai szabályairól és módszereiről
- [1/2012. \(I. 6.\) AJB utasítás](#) az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról
- Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről [2019](#).
- Nemzeti Választási Iroda: [Nemzetiségi önkormányzati választások 2019](#)
- [A Nemzeti Választási Iroda elnökének beszámolója](#) a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők 2019. október 13-án megtartott választásával kapcsolatos állami feladatok megszervezéséről és lebonyolításáról. 2019
- Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes [honlapja](#)
- Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes [elvi állásfoglalásai és jelentései](#)
- Magyarországi nemzetiségek bizottsága [honlapja](#)
- Pap András László: [Kisebbségek](#). In.: JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia. Szócikk lezárásának dátuma: 2017.

Készítette: Simsa Tünde
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486